

Kuressaares 18.06.2021

**Lugupeetud Kaia Sarnet, Triin Lepland, Eleri Kautlenbach
ja teised Eesti mereala planeeringu koostajad**

Edastame Saaremaa valla, Muhu valla, Ruhnu valla, Saare Arenduskeskus SA, Saaremaa Ettevõtjate Liit MTÜ, Meretööstuse Liit MTÜ ja Energiaühistu TÜ poolt ühispöördumise täiendusteks/parandusteks kõnealuses Eesti mereala teemaplaneeringus.

Valitsus on seadnud ambitsioonikad eesmärgid tuuleenergia mahu järsuks kasvuks. Üldise praktika kohaselt saavutatakse planeerimis- ja keskkonnamõju hindamise lahendused kompromissina kogukondadega. Hetkel on arendajad jäetud tuuleparkide vastastega üksi vaidlema. Valitsus võiks anda sõnumi: **nõustudes tuugenitega meres, saate põhivõrgu rajamise kaudu korraliku varustuskindluse ja liitumisvõimalused**. See on saarte majandusarengu eelduseks. Olemas on Ida-Viru ja Kagu-Eesti ettevõtlusprogrammid, ent saartel puudub isegi liitumisvõimalustega riigi 330 kV põhielektrivõrk, olles strateegilisele tuule- ja päikeseressursile kõige lähemal.

Meretuuleparkide arendamine Eestis on rohepöörde kontekstis sisuliselt vältimatult vajalik. Ilma meretuuleparke rajamata ei ole Eestis elektritootmine kasvõi omatarbe rahuldamiseks järgmistel aastakümnetel realistlik ning Eesti muutuks elektrit importivaks riigiks (nagu viimastel aastatel on juhtunud) koos sellega kaasnevate negatiivsete mõjudega majanduses, elu-olus ja julgeolekus. Meretuuleparkide arendamine toob kaasa Eesti põhivõrgu põhimõttelise ümberkujundamise – ajalooline **elektritootmise raskuspunkt nihkub Kirde-Eestist Lääne-Eestisse ning selle toimimiseks peab muutuma ka ülekandesüsteem**.

Eesti vetes peaks [EL Läänemere kavade kohaselt loodama 7GW tuuleenergia võimsust \(Eesti riiklik energia ja kliimakava aastani 2030\)](#). Vajadus suurendada taastuvenergia tootmist meretuuleparkide abil annab võimaluse, et võrguühendus rahvusvahelise merevõrguni tehakse avamere tuuleenergiaks planeeritud sihtpiirkonnale üle Hiiu- ja Saaremaa. Eesti valmiva merealade planeeringu ja investorite huvi kohaselt on suurim tuuleenergia potentsiaal ümber saarte, ent Elering tutvustab mereparkide liitumispunktidenä Harku, Lihula ja Kilingi-Nõmme alajaamu. Oleksime tuuleenergia investorite suhtes paremas konkurentsiposisioonis, kui annaksime liitumisvõimalused Saare- ja Hiiumaa 330 kV rannikualajaamadesse. Need järgiksid geograafiliselt Klaipeida – Ventspilsil telge ja annaksid võimalusi investeeringute kaasamiseks muuhulgas päikeseelektrijaamade, vesinikrakenduste, serverparkide, vesiviljeluskomplekside, biotehnoloogia rakenduste, energiamahukate tööstuste jms. rajamisel. Vastasel juhul pole investoritel kallimate liitumistingimuste tõttu põhjust valida miljardite investeerimiseks Eestit. Taanis ja Saksamaal ei jäeta liitumiskulusid vaid arendaja kanda.

Lisaks peaks merealade planeering hõlmama ka maismaa-rannikul soovitavaid arenguid. Merealade tuleviku planeerimisel tuleb ette näha kõiki võimalusi Eesti meremajanduse pikaajalise rahvusvahelise konkurentsivõime tagamiseks. Mereriigi tõrgeteta toimimiseks peaks olema läbi mõeldud merealadel asuvate arenduste teenindamiseks vajalikud taristulahendused – sadamad, veeteed, maismaaligipääsud, samuti tuuleparkide, vesiviljelusrajatiste ja teiste valdkondlike arenduste teenindus- ja logistiline võrk, mis pakuks merealale asjakohast ja kvaliteetset kaldateenust.

PÖÖRDUMISE ALLKIRJASTANUD ORGANISATSIOONIDE ETTEPANEKUTE KOOND:

- 1. Meretuuleparkide loomisega liigub elektritootmine Kirde-Eestist Lääne-Eestisse, kuid selle toimimiseks puudub saartel ülekandesüsteem. Selmet kanda üksnes „tulumiskohustust“, tuleb saartel välja arendada planeeritavate meretuuleparkide/taastuenergiaüksuste liitumispunktide ja 330kv võrguühendused, et tagada saarte energiavarustuskindlus ning majanduse ja elu-olu arenguvõimalusi avardavad tingimused.**

Meie hinnangul on üheks väga atraktiivseks meretuulepargi Eesti põhivõrguga ühendamise variandiks uue võimsa (330 kV) ülekandesüsteemi rajamine maismaal läbi Saaremaa. Atraktiivsus ei seisneks ainuüksi mõistlikkuses meretuuleparkide jaoks, vaid see avaks mitmeid uusi võimalusi ka paljudele teistele ettevõtetele Saaremaal – nii olemasolevatele tegutsejatele kui ka täiesti uutele valdkondadele ja tegevustele. Sisuliselt tekiks Saaremaale väga suure võimsusega elektri ülekandesüsteem, mis avab võimalused ka väga suure tarbimismahuga liitujatele ja avaks võimalused täiendavateks investeeringuteks. Meretuuleparkide elektriühendused rajatakse väga töökindlatena, mistõttu oleks ka tarbimissuunal tagatud väga hea varustuskindlus.

Üldkontseptsioonina pakume ühe võimaliku lahendusena välja alljärgneva ülekandesüsteemi võimaluse:

- Olemasoleva Lihula – Virtsu õhuliini ja alajaamade rekonstrueerimine/arendamine.
- Uus merekaabel trassil Virtsu – Kagu-Saaremaa. Kagu-Saaremaa all peame silmas Laimjala piirkonna rannikut, kus merekaabel suunduks Saaremaa maismaale.
- 330 kV õhuliin Laimjala piirkond – Lääne-Saaremaa (Karala-Üüdibe rannikulõik). 330 kV õhuliin võiks võimalikult palju kulgeda samas trassis ja olla maksimaalselt integreeritud olemasoleva 110 kV õhuliiniga.
- 330 kV alajaam Lääne-Saaremaal, kust lähtuvad merekaablid meretuuleparki.

Eelnev kontseptsioon on väga esialgne ja üks võimalikest lahendustest ning arvukad detailid vajavad täpsustamist. Konkreetsed liinide asukohad, alajaamade asukohad, integreerimine olemasoleva Saaremaal asuva elektrisüsteemiga (sh. seotus alajaamades) jms. on veel detailselt lahendamata.

- 2. Nõustume ja toetame, et tuuleenergeetika peab merel olema prioriteet, kuid sama olulisena ja samas ajaraamis tuleks seal ette näha, et seda võivad merel arendada ka kogukonnad ise.**

Palume täiendada planeeringu punkti 5.6.1 selliselt, et kogukondlik energiatootmine oleks samuti lähiaja prioriteetseks suunaks ja võimaluseks. Tunnustame, et planeering kajastab põgusalt ka hajaenergeetikat ning märgib, et pikemas perspektiivis võib hajaenergeetika olla oluliseks arengusuunaks, mis võimaldab näiteks rannikukogukondadel arendada oma vajadusi katvaid energialahendusi. Ka Euroopa Liidu direktiividega nähakse ette kodanike energiaühenduste (uuenenud elektrituru direktiivis) ja taastuenergiakogukondade (uuenenud taastuenergia direktiivis) soodustamist. Kogukondlik energiatootmine on oluline viis suurendada taastuenergia tootmist, aga veelgi olulisemaks võib pidada asjaolu, et see aitab suurendada ühiskonna aktsepteeritust taastuenergiale ja seega ka rohepöördele. Kogukonnaenergeetika mudel on rakendatav juba täna, mistõttu peame oluliseks, et planeering kajastaks hajaenergeetikat aktuaalsemana kui kaugemas tulevikus

potentsiaali omava suunana.

Hetkel on punktis 5.6.1 toodud taastuvenergia tootmise suunistes lähiaja prioriteediks eelkõige tuuleenergeetika, pikemas perspektiivis laiemad taastuvenergia tootmisvõimalused (näiteks päikese- ja laineenergia) ning alles seejärel nimetatud kaugema tulevikuvisionina hajaenergeetika arendamist merealal, mis võimaldab näiteks rannikukogukondadel arendada oma vajadusi katvaid energialahendusi.

- 3. Soovime, et merealade planeering oleks terviklik, sisaldades kõiki vajalikke mõjuanalüüse ja hinnanguid, langetamaks põhjendatud otsus energeetikavõrgustiku rajamiseks. Kaasnevaid mõjuanalüüse/hinnanguid ei saa edasi lükata hoonestusloa protsessi, ega seada kohustuseks kohalikele omavalitsustele, vaid need tuleb ära teha merealade planeeringu käigus, kuivõrd muidu ei täida planeering oma peamist ülesannet, milleks on energeetikavõrgustiku rajamiseks sobivate alade määratlemine.**

Mereplaneeringu algatanud Vabariigi Valitsuse korralduses on kirjas, et planeeringuga määratakse kindlaks, kus ja mis tingimustel mingeid tegevusi ellu viiakse. Mereala planeeringu lähteseisukohtade ja mõjude hindamise välja töötamise kavatsuses (KSH VTK) on kirjas, et mereala ruumilisel planeerimisel tuleb arvestada rannikukogukondade pikaajaliste ruumiliste vajaduste ja väärtustega, mis mõjutavad rannikuala kasutust ja elukeskkonna atraktiivsust ning erinevate tegevuste elluviimist merealal. Täna pole selgelt välja toodud olulisemad kavandatavad muudatused võrreldes olemasoleva olukorraga. Näiteks nähakse küll ette meretuuleparkide tulekut, millele on seatud niiõelda sotsiaalne puhver (11,1 km rannajoonest), kuid selle puhvri mõju ja visualiseeringuid pole hinnatud.

Viidates planeeringule, selgub vaba vaatevälja jätmise võimalikkus ja asukoht visuaalsete mõjude hindamisel hoonestusloa menetluse käigus, millele eelnevalt tuleb teha maastike inventuur. Viidates planeeringu KSH-le aga ei tohiks hoonestusloa etapis arendaja maastikke inventeerida, vaid seda tuleks teha mingil üldisemal tasandil, näiteks valla üldplaneeringu raames. Et kohalikud omavalitsused ei saa oma planeeringutes merd planeerida, nende üldplaneeringute lähteülesanded on juba ammu lukus või suisa planeeringud valmis ning tuulepargi arendajad ei saa ilma maastiku hindamiseta edasi liikuda, siis on tegemist absurde konstruktsiooniga, mille tulemusel pole võimalik planeeringut rakendada. Ometigi peaks planeeringu ülesandeks olema konkreetse suunise andmine, kuhu saab meretuulikuid püstitada.

- 4. Soovime, et merealade planeering ei seaks ohtu laeva- ja lennuühendust mandri ja saarte vahel.**

Transport saartele sõltub paljuski ilmastikust. Vähendamaks transporti veelgi keerulisemaks tegevaid faktoreid, tuleb arvestada lennu- ja laevakoridoridega ning võimalusel neid mitte muuta, vaid valida arendamisel prioriteetseks alad, mis ei jää saarte põhiliste transpordikoridoride ette.

5. Merealade ekspluateerimisega tekkiva täiendava potentsiaali parimaks rakendamiseks tuleb planeerida ja kavandada ka merealadel asuvate arenduste teenindamiseks vajalikud taristulahendused – sadamad, veeteed, maismaaligipääsud sadamatele jms.

Merealade planeering peab hõlmama ka maismaa-rannikul soovitavaid arenguid. Merealade tuleviku planeerimisel tuleb ette näha kõiki meretööstuses tekkivaid võimalusi Eesti meremajanduse pikaajalise rahvusvahelise konkurentsivõime tagamiseks.

Eelkõige on oluline, et Eestisse jääb ka merele ehitatavate tuuleparkide, vesiviljelusrajatiste ja teiste valdkondlike arenduste teenindus- ja logistiline võrk. See nõuab täiendavaid planeeringuid rannikualade, teede- ja elektrivõrkude ning tuleviku tööjõuvajadusi arvestavate õppekavade arendamiseks, millele seni on vähe tähelepanu pööratud.

Mereriigi tõrgeteta toimimise tagamiseks on läbi mõeldud, kaasaegne ja aastaringelt kasutatav sadamate ja veeteede võrk, mis pakub lisaks meresõiduohutuse tagamisele ka asjakohast ja kvaliteetset kaldateenust. Täna on Eesti sadamate potentsiaal rakendamata, muuhulgas ka meri-meri tegevusvaldkondades, kus kogu logistikaahel on seotud meritsi toodud ja meritsi viidavatele materjalidele/toormele/toodetele lisandväärtuse andmisega piirkonnas asuvate ettevõtete poolt.

6. Meretuulepargi olemasolu võib põhjustada kitsendusi muule majandustegevusele konkreetnes piirkonnas ja see tuleb kompenseerida, saavutamaks laiem kogukondlik kokkulepe soovitud arengute käivitumiseks. Palume planeering siduda Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt ette valmistatava seaduseelnõuga seoses meretuuleparkide talumistasuga kohalikele elanikele ja omavalitsustele.

On mõistetav, et meretuulepargi olemasolu võib põhjustada kitsendusi muule majandustegevusele konkreetnes piirkonnas, näiteks traalpüügile. Sellisel juhul tuleks mõjutatud ettevõtjatele ette näha põhjendatud määral kompensatsioon, mille jaoks on võimalik kasutada osa tuuleparkide hoonestustasust. Seejuures on oluline arvesse võtta, et tuulepargi olemasolu võib sadama operaatori, aluste omanike jt. jaoks majandustegevuse mitmekesistumise tõttu tõenäoliselt kujuneda märkimisväärseks täiendavaks tulullikaks.

7. Palume planeeringusse jätta sisse võimalus arvestada ka uute perspektiivikate tehnoloogiate rakendamisega taastuenergia ja kliimaeesmärkide täitmisel.

Planeering ei tohiks olla seotud ainult ühte liiki tehnoloogiatega ja täna üldtuntud võimalustega, mistõttu palume planeeringu konteksti käsitleda laiemalt taastuenergeetika vaatest ja mitte eelistada üht lahendust teisele. Palume meretuuleparkideks sobivaks markeeritud alade juures käsitleda võimalusi ka teistsugusteks energiatootmisviisideks ja muuhulgas käsitleda neid alasid ka kui erinevateks vesiviljeluslahendusteks sobivaid.

Muu maailma eeskujul saaks näiteks vesiviljelusüksusi/kalakasvatuse meretuuleparkides otse varustada energiaga, kalakasvatussumpasid kinnitada tuugenite jalamitele ja ühendada tuuleparkide kui ka vesiviljelusüksuste hooldus/teenindus. Selliselt saaks energia tootmiseks planeeritud alasid topelt kasutada ja on võimalik mujal merel koormust vähendada.

8. Soovime, et meretuuleparkide kontekstis määratletaks ära ka tuulepargi amortisatsioonijärgsed tegevused ja muu hoolduse ning käitlusega seonduv.

Leiame, et planeering peaks käsitlema ka tuuleparkide tulevase võimaliku sulgemise ehk töö lõpetamise teemat. Erinevate mõjuuringute kontekstis tuleks arvesse võtta ka tuuleparkide nn. sulgemise mõjud ja kaasnevad tegevused, muuhulgas lammutamise/demonteerimise/teisaldamise kohustus.

Lugupidamisega

Mikk Tuisk	Saaremaa vallavanem
Jaanus Tamkivi	Saaremaa vallavolikogu esimees
Raido Liitmäe	Muhu vallavanem
Ain Saaremäel	Muhu vallavolikogu esimees
Andre Nõu	Ruhnu vallavanem
Heiki Kukk	Ruhnu vallavolikogu esimees
Rainer Paenurk	Saare Arenduskeskus SA juhatuse liige
Robert Pajussaar	Saaremaa Ettevõtjate Liit MTÜ juhatuse liige
Peeter Säask	Eesti Meretööstuse Liit MTÜ juhatuse liige
Märt Helmja	Energiaühistu TÜ juhatuse liige

/allkirjastatud digitaalselt/